

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

Nr. 3 · september 2014

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45 Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sept. 2014 • 20. årg. nr. 3

Sidste nummer var fejltaget nummeret 3.

Redaktion

Peter Eigenbroth, *Ansv. redaktør*
Østergade 35, Postboks 56,
9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00
Mail: peter@fjerritslev-tryk.dk

Modstandskampens Bladudvalg

Emmy Reitoft (tlf. 42 40 14 95),
Lykke FINDERUP, Peter Eigenbroth.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis
foreningens eller redaktionens
synspunkter.

(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Abonnement og bladregnskab

Peter Eigenbroth, Østergade 35,
Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00

Abonnement kan bestilles ved
at indbetale 200 kr. på konto
nr. 7461 2070272221

Tryk Fjerritslev Tryk A/S

Pris 200 kr.

Abonnenter i udlandet 250 kr.

Næste nummer

er planlagt til december 2014.

Deadline herfor er 15. november.

Mande-Kvindegruppen på Bernadottegården

I anledning af, at det var 70-året for Landgangen i Normandiet, som der har været skrevet en del om i de foregående blade, havde vi inviteret tidl. krigssejler Erik Krage-lund til at fortælle om turen til Normandiet til vores mande-kvinde-gruppe.

Erik havde selv taget en film og havde desuden fået en del billeder fra de andre deltagere. Det havde han samlet til en DVD på ca. 45 min, som han viste samtidig med, at han kommenterede og fortalte. Det havde naturligvis været en meget stor oplevelse at ledsage vores Dronning, at hilse på Barack Obama, Angela Merkel, Dronning Elisabeth, den franske præsident og mange andre berømte kendisser.

Programmet havde været hårdt, og det var tydeligt at se på Erik Krage-lund, at han endnu ikke var helt

Erik Krage-lund modtager æresbevisningen Arctic Star på den engelske ambassade.

ovenpå. De havde alle været på stikkerne fra tidlig morgen til sen aften. Der var – som man også kunne se på billederne – mange veteraner, nogle så endda rigtig gamle ud. Men det siger jo sig selv, eftersom det, der skete, nu er 70 år siden.

Vi havde en hyggelig eftermiddag, og synes at det var fantastisk, at én fra vores mande-kvindegruppe havde hilst på "Verdens Mægtigste".

Emmy Reitoft

Bladet ophører næste år

Der har været møde mellem bladudvalget for Modstandskampen 1940-45 og afdelingerne af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen.

På mødet blev det konstateret, at oplaget falder støt, hvilket vel først og fremmest skyldes dødsfald blandt abonnenterne. I 2015 vil et realistisk oplag ligge på omkring 250 eksemplarer. I år kommer bladet til at give et underskud på omkring 25.000 kr., og dette tal vil naturligt stige i kraft med at oplaget falder.

Det blev derfor besluttet, at den nuværende årgang bliver den sidste. Der vil dog blive udgivet et stort "ekstra- og afslutningsnummer" op til 4. maj 2015, som markering af 70-året for befrielsen.

Det er således snart slut med mulighederne for at gengive historier "fra dengang" i bladet, så hvis nogle af bladets læsere har beretninger liggende, som burde publiceres, hører vi gerne fra dem inden udgivelsen af næste nummer.

Det økonomiske sikkerhedsnet under udgivelsen af bladet hviler på den kapital, der fremkom ved foreningens salg af feriehuset på Anholt. Der vil stadig være en pæn sum penge tilbage, når det sidste nummer er udgivet, og dette beløb vil blive fordelt mellem afdelingerne af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen i forhold til antal medlemmer.

Peter Eigenbroth

På 70-års dagen for henrettelsen 29. juni 1944:

Hvidsten-gruppen æret og mindet

På en god sommeraften blev de otte henrettede fra Hvidsten-gruppen mindet med kransenedlæggelser, taler og fællessange i Hvidsten søndag den 29. juni.

Det var en talstærk forsamling, der var mødt op ved den smukke bøgehæk, der omkranser mindelunden i Hvidsten. Det eneste nulevende medlem af Hvidsten-gruppen, Svend Andersen, var også kommet for at mindes sine venner fra dengang. Han er blind, men blev hjulpet på plads på en bænk, hvorfra han overværede højtideligheden.

Provst Klaus Frisman bød velkommen, inden man sang "Det haver så nyligen regnet". Derefter talte chefen for Ingeniørregimentet i Skive, oberst Christian Arildsen. Han talte blandt andet om den danske soldat, som var kendt for at kæmpe bravt, længe før Anden Verdenskrig. Han nåede omkring vikingerne, korstogene, bygningen af Dannevirke og krigen i 1864, hvor vi mistede en femtedel af landet, og fortsatte:

"Efter Anden Verdenskrig har demokrati-opfattelsen aldrig været til debat, den danner baggrunden for måden, vi kæmper på. Det er derfor, vi har været i det tidligere Jugoslavien, Irak og i Afghanistan. Det er en politisk beslutning at gå i krig, men man ville aldrig kunne få danske soldater til at gøre det, hvis ikke de selv troede på det. Og én ting er

Svend Andersen modtages og følges på plads.

at få uddannede og trænede som mig til at gå i krig, noget andet er at kæmpe udelukkende på vilje," sagde obersten om Hvidsten-gruppen.

Han sluttede af med at nævne navnene på de otte modstandsfolk, der blev henrettet:

"Marius Fiil, Niels Fiil, Peder B. Sørensen, Johan Kjær Hansen, Niels Nielsen Kjær, Søren Peter Kristensen, Henning Andersen og Albert Iversen. Æret være deres minde".

Derefter sang man "Altid frejdig", og der blev lagt fire krans ved mindestenen: forhenværende udenrigsminister Per Stig Møller lagde en krans fra det officielle Danmark, oberst Christian Arildsen lagde en krans fra Ingeniørregimentet, major Finn Jensen, chef for hærhjemmeværnsdistrikt Østjylland, lagde en krans fra hjemmevernet, og menighedsrådsformand Anna Grethe Graff lagde en fra Spentrup-Gassum sogn.

Til slut spillede Stig Lønstrup på blæseinstrument "The last post of Denmark" eller "Danmarks sidste honnør" fra 2010, komponeret af Claus Mærsk.

Derefter var der gudstjeneste i Gassum Kirke, og her holdt Per Stig Møller tale. Den kom blandt andet til at handle om betydningen af, at der var en modstandsbevægelse i Danmark, som dannede baggrund for, at vi blev optaget som allierede med England og USA.

Og at et forsvar er vigtigt for et land. For har vi intet forsvar, får vi andres angreb. Og vi skal ikke bøje os for bølger, for de er umættelige. Vi skal også stå ved vores værdier, for ellers forsvinder de, sagde den forhenværende udenrigsminister blandt andet.

Fra gudstjenesten i Gassum Kirke.

Peter Eigenbroth

Donation for Povl Kildemoes

Fredag d. 29. august kl. 14.30 blev der afsløret en mindetavle for den tidlige modstandsmand og kz-fange Povl Kildemoes i hus 1 på Bernadotttegården.

Povl Kildemoes døde i hus 1 d. 26. februar, det var derfor helt naturligt for hans hustru og børn, at det skulle være netop her, at mindetavlen skulle afsløres.

Efter at Povls fangekammerat, Mogens Henrik Nielsen, havde budt velkommen, blev ordet givet til Rigmor og Povls søn, Anders Kildemoes, der om donationen og sin far sagde dette (jeg har valgt at bringe det uden forkortelse, da jeg synes, at det taler til os alle):

"Povl Kildemoes var min far, og jeg nåede at kende ham i næsten 60 år. Vi nåede faktisk at lære hinanden ret godt at kende – sådan mildt sag. Vi har lavet rigtig meget sammen – bare os to. Rejst, fisket, jaget, botaniseret, spillet kort, kigget ud i luften. Det kan lyde kedeligt for nogen, men far og jeg kommunikerede vanvittig godt – også uden ord. Jeg har utroligt mange minder om min far, og jeg fastholder dem uden at have behov for fotoalbums og små fysiske minder. Minderne er der bare – i hjernen eller i hjertet, eller hvor den slags nu sidder - og jeg savner ham hver dag og glædes over at have kendt ham så godt og så længe. Højtidelighe-

Klar til donation. Beboeren Steen Nilsson sidder ved sin dør. Ved siden af Peer Jensen.

den i dag – afsløring af mindetavlen – relaterer sig derfor i grunden meget lidt til mit personlige minde om min far.

Men mindetavlen har i anden sammenhæng meget stor betydning. Min far var frihedskæmper – med tryk på *frihed*. Jeg ved godt, at man snarere foretrækker betegnelsen modstandsmand, men jeg insisterer på, at min far var frihedskæmper. Han værnede om nogle vigtige værdier – heriblandt FRI-

HED, som han kæmpede indædt for at bevare og fremme. Det gav anledning til, at nogen oplevede ham som en modstander – ofte en ganske stærk én af slagsen. Men grundlæggende var far en mand, der var FOR. Og at kæmpe FOR friheden, med livet som indsats, tage konsekvensen, leve med traumerne, de onde drømme og alt det unævnelige, frygtelige, uforståelige, og alligevel skabe en vidunderlig tryk og munter tilværelse for sin familie og i

Sønnen Anders Kildemoes motiverer donationen.

Rigmor Kildemoes og barnebarnet Malene.

øvrigt efterlade et samfund, hvor vi trods modstand og brokkeri kan kigge på hinanden og konstatere, at vi sgu egentlig har det ret godt. Vi har næppe Fred, men dog i væsentlig grad FRIHED. Se det er en mindetavle værd. Og der er en ekstra pointe. Far har om sig selv sagt, at han ikke blev den mand, han blev – den ægtemand, far, lærer og pædagog – PÅ TRODS AF, at han tilbragte 8 måneder i tysk koncentrationslejr – men FORDI. Det er en hård udmelding, som yderligere understøtter mindetavlen.

Det vigtigste ved mindetavlen relateres dog i mine øjne til stedet her – Bernadottegården. Og jeg er sikker på, at far, som sidder på sin sky eller ved sin svenske skovsø (hvem ved hvor himlen ligger?), han ryster lidt på hovedet af mig – men han er enig: mindetavlen hænger ikke uden grund på Bernadottegården. Da far efter sit hospitalsophold kom på aflastning her på "Gården", svarede han på de bekymrede spørgsmål: "Jamen hvad er da det med dig Povl" – sådan lidt beroligende og afvæbnende: "Jamen nu er jeg jo her". Far havde brændt for Bernadottegården siden den blev grundlagt, og han vidste, at han var i gode hænder. Han havde selvfølgelig foretrukket at futte rundt i stuen hjemme hos mor – han var egentlig slet ikke mæt af dage – men når det nu ikke kunne være andet, så var "Gården" det indlysende, trygge alternativ. Og

Plade og skrift afsløres af datteren Kit og barnebarnet Malene.

når vi besøgte ham, forstod vi hvorfor. Man oplevede ikke blot en hamrende professionel organisation og et professionelt personale. Man oplevede en varm stemning, ro, uendelig tålmodighed og omsorg af den slags, som min gamle præst en gang betegnede som god gammeldags næstekærlighed. Og ved I hvad – næstekærlighed er nok, sammen med frihed, noget af det bedste jeg kan komme i tanker om. Jeg lægger vægt på, at mindetavlen også udtrykker en varm tak og donation til Bernadottegården – til glæde for og i taknemmelighed til beboere og personale."

Herefter afslørede Rigmor og Povls datter, Kit Kildemoes og barnebarnet, Malene Kildemoes, mindetavlen, som kort omtaler Povl som modstandsmænd, adjunkt, politiker og medmenneske. Med donationen fulgte et beløb til arbejdet for vor – efterhånden lille – modstandsgruppe på Bernadottegården.

Vi sang to sange: "Det haver så nyligen regnet" og til slut "Der er et yndigt land". Derefter blev der – til de ca. 50 fremmødte – serveret Asti, kransekage og frugt. Vi sluttede den fine og dejlige mindestund kl. ca. 16.30.

Emmy Reitoft

Hele familien Kildemoes.

Med Erhvervshæmmede på

Turen startede fra Bernadottgården i Roskilde d. 15. juni. Vi var en lille gruppe på 19 personer, men på Bornholm sluttede yderligere 1 tidligere bornholmsk modstandsmand samt hans hustru sig til. En anden bornholmsk modstandsmand deltog sporadisk. Turens tema var: "Bornholm, krige og kultur".

Vel ankommet til Bornholm gik turen til Sct. Ols Kirke, en af de smukke bornholmske rundkirker, her ventede en lokal guide, der fortalte om kirkens historie.

Herefter gik turen til vores udgangspunkt for de kommende dage: "Klintely" i Sandkås. Et skønt sted med dejlig hjemmelavet mad, og hvor alle værelser havde udsigt til havet. Vejret var helt fantastisk, og det holdt lige til hjemrejsedagen.

Mandag gik turen til Hammershus ruiner, hvor en guide - iført tøj fra 1700-tallet - mødte os og fortalte levende og spændende om Hammershus' historie. Bagefter var der mulighed for en travetur i ruinen, hvis man havde kræfter til det.

Efter en dejlig frokost i Allinge gik turen til "Bornholms tekniske samling", der ligger 4-5 km. fra Hammers-

Vores guide i tøj fra 1700-tallet.

hus. Her var der udstillet alt, lige fra kaffekopper til flyvemaskiner. Der var 4000 m² udstilling under tag, så der var noget at se på.

Efter at vi havde drukket en kop kaffe på Samlingen, gik turen mod Klintely, dog med et lille stop på Al-

linge Havn, hvor vi så en stor klippeblok: En "Gadolinit", som er en granitblok med et sjældent mineral. Stenen har oprindeligt indeholdt uran - dette er dog for længst blevet fjernet. Stenen er karakteristisk med nogle "formationer" efter den kraftige gammastråling - kaldet "hønsøve".

Om aftenen hyggede vi os i Klintelys dagligstue, inden vi tørnede ind.

Tirsdag gik turen til Bornholms Kunstmuseum, der udmærker sig både ved beliggenhed og ved arkitektur. Det siges at være Danmarks smukkeste, og det er ikke overdrevet. Der ud over er der mange fantastiske kunstværker, man kan beskue der. Her tilbragte vi et par dejlige timer.

Derefter gik turen til Ekkodalen i Almindingen, hvor vi spiste dagens frokost. Vi skulle naturligvis også ned til de store klipper og høre: "Hvad drikker Møller". Vi fortsatte til "Davidsstatuen" - mindesmærket over de døde bornholmske kz-fanger. Her lagde vi blomster og tog et gruppebillede af os alle. Vi gik rundt på området og så "Kyllingemoderen", den specielle bygning, hvor bornholmerne går til bal og holder fester og møder, hvis man er en stor forsamling. Turen fortsatte i bus

Hele gruppen fotograferet ved Davidsstatuen.

Bornholm

forbi "Gamleborg" og "Lilleborg" til Kongemindet, hvor vores bornholmske modstandsmand, Sven Harild, fortalte om de aktiviteter, der her fandt sted under den tyske og den russiske besættelse.

Da vi igen sad i bussen, satte vi kurs mod Gudhjem, den kønne lille by, som blandt andet er kendt for sin bjergvej, der er hugget ind i klipperne – Serpentinervejen.

Her nød vi en fritime, hvor man kunne sidde og få en øl eller en kop kaffe eller kikke på de små butikker, der findes her.

Så var dagen ved at være slut, og turen gik atter til Klintely.

Om aftenen fortalte Sven Harild og Knud Jespersen – vores bornholmske modstandsmænd – om tiden på Bornholm, såvel under den tyske som den russiske besættelse. Gunvor Harild, ægtefælle til Sven, reciterede – som afslutning på aftenen – på det bornholmske sprog, til stor morskab for deltagerne, der ikke forstod et "muk".

Onsdag gik turen til Dueodde, hvor vi skulle se en påbegyndt kanonstilling fra krigens tid. Den, samt en tilsvarende 3-400 m. derfra, blev aldrig bygget færdig, men der er brugt rigtig meget beton og jern til disse kæmpekolosser. De skulle – efter tegningerne – være magen til de, der blev bygget i Hanstholm. Vi brugte god tid til at beskue disse krigsminder, der blev vist frem af en mand, på hvis jord kanonstillingerne blev bygget. Han var nu omkring 90 år, men huskede mange ting fra byggeriet.

Turen gik videre til Svaneke – Danmarks mindste købstad – hvor vi spiste vores frokost udendørs, helt nede ved havnen. Her havde vi et par fritimer til at se den smukke lille by, hvor der er glaspusteri, Svaneke-is, bolchekøgeri, Svaneke-øl, Bülov-lakrids og meget mere. På vej ud ad byen og mod Klintely, så vi Jørgen Utzons berømte Vandtårn og Bech's stubmølle, der så smukt vinker farvel til Svaneke.

Onsdag aften holdt vi en lille festaften, hvor vi fik sunget og grinet og hygget os.

Torsdag morgen sagde vi "farvel" til vores hyggelige Klintely. Det var nu vores sidste feriedag, men inden vi tog

Mogens Henrik Nielsen og Sven Harild ved Kongemindet i Almindingen.

hjem skulle vi lige se lidt af Bornholms industri og kørte derfor forbi et af de aktive stenbrud og ned til Rønne Havn, hvor vi lagde blomster ved mindesmærket for de bornholmske søfolk, der faldt under krigen.

Katamaranen, Leonora Christine, sejlede os til Ystad. Vi kørte til Raa, et lille fiskerleje udenfor Helsingborg, hvor vi spiste dagens frokost. Herefter gik turen til Ramlösa Brunn, som ligger lige udenfor Helsingborg. Hertil kom de fleste danske kz-fanger på vej fra Tyskland, inden de kom videre til det sted, hvor de skulle være, indtil Danmark blev frit og de igen kunne komme hjem til deres kære. Vi havde tre tidligere kz-fanger med på turen. For et par af dem, blev det et gensyn

efter 69 år. Vi lagde blomster ved det mindesmærke, der blev indviet for ca. to år siden og nød det smukke sted, mens vores svenske guide, Folke Schimanski, fortalte om stedets historie i årene efter krigen.

Så sad vi igen i bussen, og vores gode svenske buschauffør Lasse kørte os hjem til Roskilde – efter 5 dejlige og begivenhedsrige dage.

På turen var der 8 "gamle" med, i alderen 87 til 93 år, resten af gruppen var mellem sidst i 60-erne og midt i 70-erne, de fleste af disse var af 2. generation. Det vil sige børn af tidlige aktive modstandsfolk eller kz-fanger.

Emmy Reitoft

3 tidl. kz-fanger ved mindesmærket i Ramlösa Brunn, fra højre: Harry Henriksen, Henning Jensen og Mogens Henrik Nielsen

Dødsfald på Bernadottegården og i Bernadotteparken:

Rigmor Müller, der boede på Bernadottegården i hus 3, er død, 97 år gammel. Hun var under krigen forlovet med sin senere ægtefælle, og sammen var de aktive i modstandsbevægelsen. De var med til at distribuere bladet "Roskildekurieren", og Rigmor Müllers lejlighed blev brugt, når mændene skulle holde møder, blandt andet om, hvor og hvornår der skulle hentes våben på en modtageplads ved Hvalsø. Rigmor Müller var endvidere med til at skjule to engelske flyvere, der var blevet skudt ned i egnen omkring Roskilde.

Rigmor Müller blev bisat fra Himmelev Kirke.

Hans Ebbe, der boede i Bernadotteparken, er død 89 år gammel. Hans Ebbe havde i lang tid skrantet, og en dag i juni ville hjertet ikke mere, og Hans sov stille ind.

Hans Ebbe blev taget ved en gaderazzia, samme dag som det danske politi i september 1944, han kom til Buchenwald, hvor han blev, indtil han i april -45 kom hjem med de "Hvide Busser". Han fik mange kammerater blandt politifolkene og knyttede sig til denne gruppe. Hans Ebbe var endvidere fanebærer for Neuengammeforeningen i mange år.

Hans Ebbe blev bisat fra Roskilde Kapel.

Hanne Nielsen, der boede i Bernadotteparken og var gift med tidl. modstandsmand/kz-fange Mogens Henrik Nielsen, sov stille ind i maj måned i år. Hanne var syg i mange år, og i de senere år sad hun for det meste i kørestol. Hun blev passet i hjemmet af ægtefællen og hjemmeplejen, indtil hun en morgen havde det dårligt og bad om at blive indlagt. Ingen troede, at Hannes liv var ved at være slut, men dagen efter indlæggelsen sov hun stille ind på Roskilde sygehus. Hanne blev 80 år gammel og blev bisat fra Himmelev Kirke.

Ursula Hintz (kaldet Udi), der boede på Bernadottegården i hus 3, sov stille ind i august måned. Udi blev 92 år.

Udi stammede fra Sønderjylland, hvor hun også traf sin ægtefælle. De var begge meget nationale og gik sammen ind i modstandsbevægelsen. Her var Udi blandt andet kurer for major Benniche, begge ægtefæller fordelte våben. For Udis vedkommende foregik det ved, at våbnene blev gemt i barnevognen under den ældste datter, Lisbeth. Såvel Udi som hendes mand undgik at blive taget, men krigen prægede hele Udis liv. Hun havde dog nogle gode, rolige år på Bernadottegården, hvor hun nåede at bo i 9 år, før hun stille sov ind. Udi blev bisat fra Himmelev Kirke.

Ære være deres minde!

"En flyvet

I juli måned tog Mogens Henrik Nielsen på en lille ferietur til Jylland. På denne tur havde han en helt speciel oplevelse. Den vil jeg her fortælle om:

På Stauning Flymuseum står der i dag en to-motors flyvemaskine, en KZ IV, som har en speciel historie, idet den i 1945 fløj Folke Bernadotte til Tyskland, for at han med Heinrich Himmler kunne forhandle om de danske og norske kz-fangers skæbne, og ønsket om at få dem til det neutrale Sverige indtil krigen var forbi. Maskinen tilhørte Zonens redningskorps, og efter krigens afslutning havde maskinen fortsat denne funktion.

På 50-års dagen for krigens afslutning var der en stor gruppe tidligere danske fanger og deres pårørende i Neuengamme. Der stod den samme KZ IV - nu med navnet "FOLKE BERNADOTTE". Maskinen havde fløjet en af Folke Bernadottes sønner og en af H.H. Kochs sønner til Neuengamme. H.H.Koch var under krigen kontorchef i socialministeriet, og det var hans fortjeneste, at de danske og norske kz-fanger fik deres "Røde-kors pakker".

Men i mellemtiden var der sket noget, der havde stor betydning for en ung mand og tidligere kz-fange. Mogens Henrik kom - som så mange andre - hjem med de "Hvide Busser". Han var meget syg og stærkt svækket. Efter at have opholdt sig på Kathrineholm Skole i Sverige indtil Befrielsen, kom han tilbage til Danmark, hvor han blev indlagt på Øresundshospitalet i København.

Efter ca. fire måneder her, skønnede lægerne, at han kunne overflyttes til Holstebro for at kunne være i nærheden af sin familie, der boede i Ulfborg i Vestjylland. Han var stadig for svag til en transport i bil eller tog, men Zonen var i besiddelse af en maskine, der kunne transportere ham til Holstebro på 1½ time. Denne maskine var den samme, som fløj Folke Bernadotte til Tyskland.

Årene gik, og en dag fik Mogens Henrik at vide, at "hans" maskine stod i Stauning. Med vennen Thorkild Ravns mellemkomst lykkedes det at etablere et besøg på flymuseet der, og ikke nok med det, pressen var til stede,

Grill-arrangement i Bernadotteparken

En dejlig og tør lørdag - d. 12. juli - mødtes vores gruppe af frihedskæmpere, enker, ægtefæller og frivillige - til vores årlige grillarrangement.

Vi var tæt på at være 30, der mødtes kl. 15.00 til kaffe og kage. Snakken gik livligt, og alle hyggede sig. Klokkeren 17.00 tændte grillmester Søren for grillen, og så blev der ellers grillet og spist pølser og hertil drukket øl og vand.

Efter at de fleste pølser var fortæret, sluttede vi af med is, før vi gik hver til sit efter en god dag.

Emmy Reitoff

ur"

og viste stor interesse for Mogens Henriks historie. Den dag, hvor Mogens Henrik skulle besøge museet, var der flyveopvisning, og mange af de tilstedeværende hørte Mogens Henriks historie over højttaleranlægget. Overraskelsen var også, at begge de piloter, der i dag kan flyve KZ IV, var til stede, og – Mogens Henrik skulle op at flyve i maskinen – for anden gang i sit liv.

Denne gang skulle han ikke ligge på en bære i flyets haleparti, han kom til at sidde på co-pilotsædet, med det flotteste udsyn over Ringkøbing Fjord, et "kik" til Vesterhavet og landet langs fjorden. Det var – sagde Mogens Henrik – en fantastisk oplevelse, og smilet gik da også – næsten – fra øre til øre da han kravlede ud af den lille dør til maskinen.

Stauning flymuseum fik i 1979 maskinen som vrag, idet den havde været ude for et havari, men ved hjælp af mere end 800.000 kr. i fondsmidler fik man den sat i stand, så den i dag ser ud nøjagtigt som den dag, da en syg, ung Mogens Henrik fløj fra København til Holstebro.

Jeg fik lov til at sidde på bagsædet under flyveturen, og fik taget nogle dejlige billeder, som – for Mogens Henrik – kan være med til at huske og forlænge denne oplevelse.

Emmy Reitoft

Mogens Henrik i luften.

Thorikild Ravn og Hans Sandal, som gjorde en stor indsats, og som vi er stor tak skyldig, så det lykkedes Mogens Henrik at få denne oplevelse.

Her beses KZ IV af nogle af de mange, der havde fundet vej til Stauning den aften.

Vores tur til Rorupstenen d. 9. august

Det er i år 70 år siden, at elleve danske mænd blev skudt ved Rorup. De elleve sad på ladet af en lastbil sammen med en tolvte mand, der viste sig at være stikker. Da de nærmede sig Rorup, sagde stikkeren, at hvis de bad om at træde af på naturens vegne, vidste han, at der ikke ville skudt efter dem, hvis de løb.

Alle satte i løb, tyskerne skød dem alle !! Ligene blev læsset på lastvognen og kørt ind i Shellhuset. Man fandt et ur fra en af de dræbte. Dette blev genkendt af familien til den dræbte, og

flere beboere fra omegnen havde hørt skyderiet. Selv om det var om natten. Man begyndte at undersøge og fandt ud af, hvad der var sket.

Efter krigen samlede lokale beboere ind til den mindsten, der står ved landevejen mellem Roskilde og Osted. Når man kører fra Roskilde, er det på højre side af vejen, ca. 2-3 km. fra Osted.

Vi var en lille gruppe på 12-13 mennesker fra Bernadottegården i Roskilde, der trodsede de sorte skyer på himlen og kørte til Rorup. Her var vi i alt 25-30 personer. Præsten fra Rorup

holdt en tale, vi sang et par sange, Mogens Henrik Nielsen stod med fanen og Vagn Sørup Olsen lagde vores buket, mens regnen stod ned i tove. Vi var alle så våde, så vi kunne vrides.

Efter højtideligheden var vi inviteret til kaffe og æblekage på Osted efterskole. Her stod forstanderen parat med store badehåndklæder til os alle, så vi kunne blive pakket lidt ind.

Vi hyggede os lidt, selv om vi småfrøs. Efter vores lille mindesamvær gik turen igen tilbage til Roskilde.

Emmy Reitoft

Fortiden må ikke forties

Af Kamma Ankjærø

Da jeg i Jyllands-Posten 30/3-2013 læste Torben Brønners indlæg med overskriften "Fortiden må ikke forties", vakte det straks min interesse at læse om Torben Brønners spørgsmål til en kollega i Bonn, hvordan de kunne stemme på Hitler, og om kollegaens svar.

Torben Brønner skriver til sidst, at han ser meget tysk fjernsyn, og de bru-

ger enhver lejlighed til at minde den yngre generation om deres fortid og om, at den ikke må forties.

Det må siges at være prisværdigt af tysk fjernsyn, så jeg tænkte mig, at Torben Brønners indlæg også kunne interessere Modstandskampens læsere. Jeg kontaktede ham derfor og bad om tilladelse til at bringe det i bladet.

Yderligere var Torben Brønner så venlig at sende mig sin artikel om, hvordan han oplevede den 24. februar 1945, som var hans 3 års fødselsdag og den dag, da hans far blev taget af Gestapo med selveste Ib Birkedal Hansen og Poul "Tysker" i spidsen.

Torben Brønners artikel med titlen "Da torsken gik ud" gengives hermed.

Da torsken gik ud

Af Torben Brønner

Lørdag den 24. februar 1945 var det min 3 års fødselsdag. Jeg husker ikke den pågældende morgen med gaver og alt det sædvanlige, vi nu plejede i mit hjem, når man havde fødselsdag. At dagen så endte med at komme til at stå lysende klar i min barndoms erindringer er noget andet.

Min far var på kontoret den dag, selv om det var lørdag. På det tidspunkt blev der arbejdet om lørdagen på kontoret og på lageret. Min søster Ellinor var taget til kontoret i sin middagspause i skolen, for sammen med min far at spise den medbragte frokost.

Imellem kl. 12.00 og kl. 13.00 kommer Gestapo og danske håndlangere ind på min fars kontor og anholder ham. De spørger, hvem den unge pige er, og de får at vide, at det er hans datter. Min far tages i første omgang med til Husmandsskolen i Odense for senere at blive sendt til Frøslev.

På ca. samme tidspunkt indfinder der sig to biler på "Fristed", det er vores hjem, der ligger inde i skoven på Nyborgvej 125. De to biler er en personvogn og et salatfad. De kommer bragende ind. Blandt danskerne er der Ib Birkedal Hansen og Poul "Tysker". Vi, min mor, min storebror Poul og jeg samt to piger, der var i huset, Jonna og Martha, bliver alle placeret i spise-stuen. Jonna og Martha var to unge piger fra Sønderjylland. De var sendt til Brønners og Rammings som hus-hjælp, da det var ved at blive for farligt for dem i Haderslev, hvor de havde uddelt illegale blade. Senere kommer vores havemand Kristian Rasmussen og skovarbejder Valdemar Nielsen til. Såvel Gestapo-folkene som de danske håndlangere peger på os med deres geværer og maskinpistoler.

Min søster Ellinor, som stadig er på kontoret, prøver at ringe hjem til "Fristed" for at fortælle, at vores far var taget. Min mor tager blot telefonen uden at sige noget om at huset var invaderet.

På et vist tidspunkt bliver det for meget for et 3 års barn. Jeg skal tisse. Jonna går med mig igennem huset til badeværelset. På vejen til badeværel-

set passerer vi igennem vores dagligstue.

Da vi kommer ind, ser jeg Ib Birkedal Hansen sidde ved min fars skrivebord og rode det igennem. Idet vi kommer ind, vender han sig om og tager sin pistol, som lå til højre for ham på skrivebordet, og peger på mig og Jonna. Da han ser, at vi er ledsaget af en vagt med en maskinpistol i ryggen på os, vender han sig om igen og roder videre i papirerne. Da vi når til toilettet og jeg skal tisse, stiller vagten sig op ca. en meter fra mig og peger på mig og Jonna. Jeg kan naturligvis ikke tisse under de forhold, så det bliver ikke til noget. Vi går tilbage til spise-stuen igen.

Hvor lang tid de bliver i huset, erindringer jeg ikke, men da de er færdige, tager de min mor, Kristian Rasmussen, der var havemand og Valdemar Nielsen, der var skovarbejder, med i salatfadet og kører. Min mor siger, at hun straks kommer igen. Samtidig med at salatfadet kører, kommer min søster Ellinor hjem til Fristed.

Jeg så mor, Kristian og Valdemar blive ført ind i salatfadet for at blive taget med på en køretur.

Køreturen gik til Odensekorsvejen. Min mor håber, at hun kan komme til at se min far, men det lykkedes ikke. Min mor og de to andre kommer hjem senere på eftermiddagen.

Nu er stemningen jo ikke ligefrem særlig god. Af mine andre søskende, vi er fem, ligger Karen på sygehuset med et brækket ben, og min ældste bror Per sidder på Sorø Akademi.

Nu er det jo min 3 års fødselsdag, og den skal trods alt fejres med min livret, kogt torsk. Det er og har altid været min livret.

Da vi havde sat os til bordet for at spise, kom Jonna ind med torsken for at servere den for os. Jonna gik en runde om bordet. Ingen skulle have noget, ingen havde lyst til at spise, så torsken gik ud igen.

Næste dag banker det på døren. Min mor lukker op, og ind kommer en mand i sort frakke. Han går i enrum med min mor. Da han er gået, fortæller min mor, at vi skal forlade huset

omgående. Min mor kontakter sine venner, læge Staggemeier i Vestergade 37. Vi pakker det mest nødvendige. Min mor tager fotonegativer af hele familien med, da vi forlader huset. Det var åbenbart det vigtigste for hende; hvis huset blev sprængt og brændt, havde hun mulighed for at lave billeder af familien igen.

Inden vi kører, skal min mor og søster samt pigerne have brændt en faldskærm af i gruekedelen.

Afbrændingen bevirker at det stinker i hele huset. Min søster Ellinor var lidt ked af, at faldskærmen blev brændt af, for det var den der skulle syes en konfirmationskjole af til hende.

Grunden til, at der var faldskærme i huset og i en garage var, at det var min fars opgave at gemme de faldskærme, der blev brugt ved nedkastning af våben.

Faldskærmene blev pakket i store trækasser foret med zink og sænket ned i den mose, der var ved siden af garagen, der lå lidt afsides fra selve huset.

Vi cyklede så alle til læge Stagge-meier, hvor vi blev indlogeret. Jeg kan huske stemningen som trykket, men alligevel hyggelig. Da jeg jo ikke var så gammel, skulle jeg have en sutteklud, når jeg skulle sove. Doktor Stagge-meier finder et stykke gazebind til mig, som så bliver viklet rundt om min tommelfinger. Nu havde jeg noget at sutte på. Nu kan jeg sove.

Dagen efter kan jeg huske, at min mors tid for det meste gik med at lægge et kæmpe puslespil på et bridgebord.

Den 26. februar bliver der gået til den i Faaborg og omegn. Otte bygnin-ger i Faaborg og Horne sprænges i luften, der iblandt den garage, der lå lidt afsides. Her fandt man én faldskærm, så man sprængte garagen i luften.

Rygterne i byen gik på, at Fru Brønner gik rundt i natkjole i ruinerne af Fristed, men det var ikke selve huset, der var sprængt i luften.

Jeg tror nok, min mor var lidt nervøs for huset, men det viste sig senere, at det behøvede hun ikke at være. Med-

arbejdere fra Fiona skiftedes til at holde vagt ved og i huset alle de dage, hvor det stod tomt.

Efter nogle dage flyttede vi tilbage til Fristed. Vores havemand Kristian og hans kone Annelise, som før har været ung pige i huset hos os, flyttede ind og blev boende, indtil min far kom hjem igen.

Det skete at Gestapo eller de danske værnemagere kiggede forbi.

I Svanninge Bakker havde tyskerne et udsigtstårn. Det var ikke det tårn, der ligger der i dag, men et tårn, der lå på østsiden af Odensevej, men næsten over for det tårn der er der i dag. Ud over tårnet var der en bunker bygget af mursten og beton. De tyskere, der befandt sig der, gik også tur, minimum 3 ad gangen, over til vores hus for at se, om alt nu var som det skulle være. Min bror og jeg stak altid i et hyl, hver gang de kom. De soldater har nok ikke været helt klar over, hvorfor de var så skræmmende på os.

En af de gange, hvor vi igen havde besøg, var vi placeret i spisestuen. Jeg kan huske, at de var der kun kort. Da de gik, glemte de en maskinpistol i en sofa, vi havde stående i spisestuen. Min mor udstedte nærmest dødsstraf til den, der rørte maskinpistolen. Efter ca. et kvarter kom de igen og hentede den glemte maskinpistol.

Der gik nogle dage, før min mor fik en besked fra min far. Hun mødte en person på gaden i byen, der havde en besked til min mor, skrevet på et stykke toiletpapir. Han bad om at få sendt tandbørste og barbergrej. Jeg kan huske, at min mor sendte pakker til ham.

Hver gang der var luftalarm, gik vi i beskyttelsesrummet. Min far byggede i 1943 et beskyttelsesrum 25 meter fra selve huset. Det ligger der den dag i dag. Når der var luftalarm, gik vi alle i beskyttelsesrummet. Det var koldt og uhyggeligt. Der var en kakkelovn og nogle træmøbler med puder på. Jeg kan huske en aften, det var før min far blev taget, at der var luftalarm. Jeg var gået i seng, så jeg blev båret i beskyttelsesrummet af min far, indpakket i min dyne. Da vi kom ud af huset, kunne vi se hele himlen oplyst, som var det et stort fyrværkeri. Det vi kunne se, var de allieredes bombing af Kiel.

Min far blev løsladt den 7. maj sammen med de øvrige modstandsfolk, der var i Frøslev. De blev kørt til Faa-

borg med bus. Af en eller anden mærkelig grund mente min far, at han kunne komme hurtigere hjem, hvis han stod af i Middelfart. Der kendte han en farvehandler, der havde en ven der havde en bil, som kunne køre min far til Faaborg.

Der gik imidlertid så meget tid med at få organiseret denne bil, at de andre nåede til Faaborg længe før min far. Hvilket gjorde min mor gal og skuffet. Nu stod hun der sammen med alle de andre på torvet og tog imod dem der kom fra Frøslev. Men hjem kom min far, og vi var alle glade igen.

Jeg kan huske, at i nogen tid efter krigen var jeg ofte med min far på Horneland, hvor der lå en flygtningelejr for tyske kvinder. Det var modstandsfolkernes opgave at passe på kvinderne.

Hvor længe lejren var der, erindrer jeg ikke.

Efter krigsårene legede min bror og jeg sammen med bl.a. Poul Kampmann og Ole Ramming. Når vi legede røvere og soldater, var det jo os der nu vandt over tyskerne.

Efter krigen, da vi var blevet lidt større, legede vi i ruinerne af garagen og i ruinerne af beskyttelsesrummet ved tårnet i bakkerne, modstandsfolkene havde sprængt beskyttelsesrummet i luften.

Nå vi så legede, legede vi, at vi lavede sabotage. Vi lavede lunter af papirssejlgarn og af celluloselak, som vi tog på Fiona. Krudt og bomber købte vi hos købmand Andresen i Klostergade. Jo, vi vidste nok, hvordan det skulle gøres, vi havde jo hørt om det.

I nogle få år efter krigen mødtes de modstandsfolk, som havde siddet sammen i Frøslev til frokost i mine forældres hjem. Efter en tre gange opførte det.

*Bidrag til denne rubrik bedes sendt til
Peter Eigenbroth
Rolighedsvej 8a, 9690 Fjerritslev
mail: eig@fjerritslev.dk*

90 år 9. oktober
Rigmor Kildemoes
Bernadotteparken 23
4000 Roskilde

11. oktober
Bodil Ejlersen
Chr. d. VII vej
6070 Christiansfeld

13. oktober
Lilly Jensen
Blumersgade 8A
8700 Horsens

80 år 11. oktober
Margrethe Bendixen
Olafsvej 3
7000 Fredericia

9. december
Holger Dahlhus
Carit Etlars Vej 31
7000 Fredericia

75 år 6. oktober
Knud Sørensen
Englandsgade 16, 1
5000 Odense

Det tager en krig at bygge Frihedsmuseet

Det tyder på, at et nyt Frihedsmuseum først kan stå færdigt i 2018 – og dermed vil genskabelsen af museet tage lige så lang tid, som krigen gjorde! Det sætter spørgsmålstegn ved, om der ikke kan findes et midlertidigt sted til at udstille museets mange genstande, indtil man igen kan komme på Frihedsmuseet, skriver Kristeligt Dagblad.

Torpederet i Sydatlanten

Af Ole Kiil

Det vil sikkert være bekendt, at den danske handelsflådes skibe, hvad enten de er malet blå eller røde, som det nu er på mode, hvad enten de hedder noget med Mærsk, Dan eller noget andet, fortrinsvis sejler på fremmede havne i fart mellem alverdens lande. Således var det også før krigen, og da den 9. april kom med Hitler-tysklands besættelse af Danmark, var der følgelig nogle skibe, som befandt sig udenfor det vi kaldte spærrezonen. Hovedparten af disse skibe søgte til allierede havne og gjorde fælles sag med englænderne og franskmændene, og det siges med en vis ret, at de danske søfolk blev Danmarks første frihedskæmpere. Rigtigt er det i hvert fald, at deres indsats blev en værdifuld hjælp mod diktaturmagterne, som forsøgte at tvinge den frie verden i krig. Det var dog ikke alle de danske skibe, som lige fra begyndelsen blev sat ind mod den fælles fjende. En del af skibene søgte først til neutrale havne for at skaffe sig klarhed over, hvorledes de bedst kunne forholde sig.

Den 9. april 1940 var jeg som ung matros ombord i rederiet Lauritzens dampers "Maria", et køleskib, som nogle dage forinden havde indtaget en last frugt i Buenos Aires, nede i Argentina. Vi var nu på vej nordover, skulle losse i Oslo, Gøteborg og København, så vi glædede os til snart at skulle se familie og venner igen. Men således skulle det ikke komme til at gå.

Vi befandt os udfør Nordbrasilien kyst, og formiddagen igennem var der en sær trykkende stemning ombord. Vi havde på fornemmelsen, at kaptajnen, som for øvrigt var fra Tarup ved Odense, over radioen havde fået meldinger om, at der var noget galt derhjemme. Han virkede meget urolig, men sagde i øvrigt intet. Kl 2 om eftermiddagen, da jeg stod til rors, kom kaptajnen ud i styrehuset og gav ordre til at vende skibet. Jeg så spørgende på ham, mens vi svingede 120 grader rundt i en bred bue, og han sagde da: "Tyskerne har i dag besat Danmark, vi har fået ordre til at sejle til den nærmeste neutrale havn".

Denne frygtelige meddelelse virkede

aldeles lammende, og tankerne gik med bekymring til de kære derhjemme. Tankerne om, hvad der skulle ske med os selv, optog os mindre.

Om morgenen den 10. april ankom vi til Pernambuco, der ligger ved Sydamerikas nordøstlige hjørne. Vi blev fortøjet og afventede i de næste dage begivenhedernes gang. En af de første dage forelagde kaptajnen en henvendelse til den stedlige engelske konsul, som anmodede om at få skibet stillet til sit lands rådighed. Og der var fra besætnings side enstemmig tilslutning til at ville sejle i engelsk krigstjeneste. Kaptajnen fortalte derefter, at en endelig afgørelse først ville komme, når forholdene var helt klarlagt. Den danske regering havde under pres fra tyskerne forbudt de danske skibe at gå over til de allierede, og rederiets repræsentant i U.S.A. ønskede åbenbart visse garantier, inden han ville frigive Maria og de andre skibe, som lå rundt om i Sydamerika. En af de ting, der hos danske vakte anstød var, at man betragtede os som "technical enemies", fordi der ikke var ydet tilstrækkelig modstand overfor invasionstropperne. Det ene med det andet bevirkede, at skibene blev liggende uvirksomme i havn.

Vort ophold i Pernambuco, en eksotisk by midt i troperne, blev af næsten 3 måneders varighed. Under normale forhold havde det været en enestående chance til at studere og indleve sig i de interessante, fremmede forhold på stedet, men interessen herfor var ikke stor. Europa stod brand. Ventetiden blev lang, og det endte med, at jeg gik til den engelske konsul og bad om at måtte komme ud at sejle med et engelsk skib. Han var venlig og forstående, men meget fik jeg ikke ud af det besøg, idet han forklarede, at det var hele vort skib, man først og fremmest havde brug for, og ikke en enkelt mand derfra. Omsider kom der meddelelse om, at skibet havde fået tilladelse til at sejle op til Nordamerika for at losse lasten, som naturligvis ikke kunne blive ved med at holde sig i det uendelige, selv om køleanlægget virkede upåklageligt. Det var æbler, pærer og druer vi havde i lasten.

I begyndelsen af juli ankom vi til New York. Vi fik lasten losset og gik så til oplægning på Hudson floden, hvor vi så igen kunne vente på en afgørelse. Da vi havde ligget der i 14 dage, traf jeg en rask beslutning, forlod det gode skib Maria sammen med en kammerat.

Vi fik hyre hos Standard Oil i et tankskib. Også det blev en midlertidig beskæftigelse, idet skibet forblev i fart på Nord- og Sydamerika. De fleste laster hentede vi i hollandsk Vestindien, på den lille ø Aruba, som ligger ud for kysten af Venezuela. Her måtte vi danske, der var ombord, i begyndelsen lide den tort, at myndighederne nægtede os landlov, hvorimod vore kammerater af anden nationalitet havde fuld bevægelsesfrihed. Senere blev det dog ændret, da man fik mere forståelse for Danmarks vanskelige stilling. Året ud og det følgende år 1941 forblev jeg i tankskibets farten, som bragte os adskillige gange til New York, Boston, Baltimore og andre østkysthavne. Vi gjorde også lange rejser til Sydamerika. En rejse lastede vi i Venezuela, gik igennem Panama-kanalen til Chile, lossede olie der og hentede ny last i Peru. Gik derfra den lange vej ned langs Sydamerikas vestkyst til Magellan strædet. Gennem dette atter nordpå til Campana i Argentina. Derefter atter nordpå til Venezuela, hvor vi sluttede opsejlingen af hele Sydamerika.

Under hele denne periode, hvor De forenede Stater endnu var neutrale, havde vi danske den opmuntring jævnlige at få breve hjemmefra. De kom via Italien, havde naturligvis været åbnet af "Oberkommando der Wehrmacht" og den engelske militær censur, og hvem der ellers kunne tænke sig at kikke i dem. Vi forstod, at man herhjemme i Danmark, trods den bitre ydmygelse, havde det relativt godt, dengang landet gik for at være Hitlers mønsterprotektorat.

Ved Japans uventede angreb på Pearl Harbour kom U.S.A. med et slag ind i krigen, og vi fandt os nu engageret på en helt anden måde. Den tyske flåde sendte omgående en sværm af undervandsbåde helt over til Amerikas østkyst, hvor de blev en dødsens farlig

trussel for al sejlads. De opererede med stor dristighed og havde held til at torpedere en mængde skibe og spredte død og ødelæggelse. Konvojsejlad kunne først senere etableres effektivt i de amerikanske farvande, og jeg husker en rejse, hvor vi gik alene fra Trinidad op til Halifax i Canada. Vi gennemsejlede da et bælte hvor der ustandseligt lød SOS signaler fra torpederede skibe i nærheden. Jeg mindes en ejendommelig oplevelse en blikstille aften i nærheden af Bermuda. Alt lys ombord var blændet og lanterne slukkede, for at ingen skulle opdage os. Vi sad en lille gruppe på agterdækket, da et blændende lyshav brød frem på himlen og afslørede os.

Vi var som lamslåede og ventede i næste øjeblik at høre drønet fra en torpedo, afskudt fra den undervandsbåd, som vi mente havde opsendt en lysbombe for at lokalisere os. Drønet udeblev dog, og lyset forsvandt så pludseligt som det var kommet, antagelig hidrørende fra et himmellegeme. Denne gang slap vi med skrækken.

Tidligt på året i 1942 forlod jeg Standard Oil og tog ophold ovre i New York. Mine planer om at komme på navigationsskole hjemme i Danmark var gået i vasken den 9. april. Men nu åbnede der sig en mulighed for at søge en videre uddannelse i det fremmede. Jeg fulgte i de kommende måneder et kursus i navigation ovre på Manhattan og kunne i juli mønstre som 4. styrmand på en damper på 7000 tons, Scapa Flow, der tilhørte den amerikanske forbundsregering ved et krigsorgan, der hed U.S. War Shipping Administration. Synderlig glad for skibet var jeg ikke til at begynde med, og jeg kom ombord midt i et håbløst reparationsroderi, men efterhånden kom der skik på tingene. Vi begyndte at laste krigsmateriel af forskellig art, og selv om vort bestemmelsessted officielt var hemmeligt, blev jeg dog hurtigt klar over, at rejsens mål var Vestafrika.

Da lasten var inde, flyttede vi ud på strømmen og ventede nogle dage på samlingen af den konvoj, som vi skulle følges med. Omsider stod vi til søs, ca. 40 skibe, eskorteret af nogle mindre krigsfartøjer. Allerede den første nat søgte vi ind bag minespærningen ved Delaware floden, og den næste nat indenfor i Chesapeake bugten. Af hensyn til undervandsbådsfaren undgik man så vidt muligt at sejle langs kysten om natten. På de næste stræk, som var

betydeligt længere, kunne det ikke undgås, men vi slap da uden tab, først ned til Key West i Florida, og derfra gennem Det Karibiske Hav til Trinidad, den sydligste af de vestindiske Øer.

Amerikanerne havde ikke ventet at få en undervandsbådskrig i de hjemlige farvande og var derfor dårligt forberedt. Det gav sig især udslag i mangelen på egnede eskortskibe. De få man rådede over, måtte man strække mest muligt og i øvrigt lade handelsskibene klare sig selv i de områder, hvor man regnede med mindre fare, f.eks. på det åbne ocean, hvor det for en u-båd kunne være som at søge efter en nål i en høstak, dette at skulle opsøge og torpedere enlige skibe over de store områder og afstande, som der var tale om.

Efter afsejlingen fra Trinidad havde vi derfor kun beskyttelse nogle få dage og blev så overladt helt til os selv. For fuld kraft sejlede vi østover, men på den besynderlige måde at vi zig-zaggede os frem. Når vi havde sejlet en bestemt kurs 5-10 minutter eller et kvarter, gjorde vi en skarp drejning til en af siderne med den hensigt at vildlede evt. undervandsbåde og gøre det vanskeligt for dem at komme på skudhold. Helt tilfældige drejninger var det ikke, for vi sejlede efter forskellige diagrammer, som efter særlige mønstre angav, hvornår og hvor mange grader vi skulle dreje, samt det procentvise distancetab. Et specielt zig-zag ur blev indstillet efter diagrammet, til at brumme med de rigtige minutintervaller.

Alt gik godt; vi havde fint vejr på disse breddegrader med sol og flyvefisk, og efterhånden var vi 60 mennesker ved at blive rystet sammen i vor egen lille verden, hvor alverdens mærkelige folkeslag syntes at have sat hinanden stævne. Ganske vist var kaptajnen og de øvrige styr mænd amerikanere, men ellers var det en blandet forsamling af englændere, portugisere, brasilianere, folk fra Honduras og Puerto Rico, Filippinerne og Spanien, en hel fyrbøder besætning fra Egypten, en stor negerkok fra Harlem, en estlænder, en letlænder, en nordmand og jeg selv som eneste dansker. Da skibet var armeret med en ret svær agterkanon og antiluftskyts i 8 tårne, var der foruden den egentlige besætning 26 marinegaster ombord under kommando af en løjtnant. Han var ikke til at spøge med,

og han påså nøje, at enhver gjorde sin pligt. Han var ikke lige populær i alle kredse. I det store og hele gik det forbavsende godt for de mange fremmede elementer at leve og arbejde sammen.

Da vi nåede Guineabugten, kunne vi se ende på rejsen og løb en dag ind i Takoradi, den vigtigste havn i den engelske koloni Guldkysten, det vi i dag kalder Ghana, det som er et af de mest omtalte u-lande. Her i en af Danmarks gamle kolonier kom vi til at ligge i små tre uger, og der blev rig lejlighed til at gå på opdagelse i land i fritiden. Interessant var det især at gå på de indfødtes marked, hvor befolkningen fra omegnen samledes og handlede med frugt, fisk, primitivt husgeråd og meget andet. Negernes unormale levevis kunne vi i øvrigt studere ombord, hvor vi havde en fast stab, som lossede skibet og deltog i alt forefaldende arbejde. De fik kosten på stedet som en del af deres betaling, ris og tørret fisk, som blev tilberedt på agterdækket på et dertil indrettet friluftskidsted. Sproget var det såkaldte pidgin-english, en pudsigt dialekt med mange mærkelige og slående udtryk. Disse folk virkede ret sorgløse og barnlige, havde let til spøg og skæmt. Der blev sunget meget, så gik arbejdet let fra hånden. Forstummede sangen gik arbejdet let i stå for dem. De var flinke og venlige og, hvad der måske vil forbavse, særdeles venligt stemt over for amerikanerne, der jo ikke behandlede sine egne negre for godt. Englænderne har jo også deres racefordomme, men man hører ikke så meget om det, fordi de går mere stille med dørene. Jeg har dog set, at hvor en englænder i Afrika ofte viser den sorte mand en kold skulder, der er selv en sydstats amerikaner ikke bange for at tale og spøge med ham, naturligvis under forudsætning af, at den sorte kender sin plads.

Omsider havde vi udlosset vor last af motorkøretøjer, flyvemaskine motorer og reservedele, benzin og olie i tromler, et bjerg af pigtråd i ruller og andre mærkelige ting, som en hær kan bruge. Vi indtog nu en partladning af manganmalm, et meget vigtigt strategisk produkt til stålindustrien i krigens tjeneste. Malmen var tung, fyldte kun lidt i lastrummene, som derfor skulle kompletteres med et produkt af større rumfang. Det blev en mindst lige så vigtig vare, nemlig gummi, som vi kom til at laste i Liberia, fra Firestones stedlige plantager. USA's tilførsel af gummi fra

Østen var standset ved japanernes fremtrængning, og situationen var nærmest katastrofal, indtil man fik den syntetiske produktion i gang. I Liberia foregik lastningen på åben kyst. Vi lå til ankers udenfor brændingen, og gummien blev fragtet ud til os i småpartier i pramme og både, en ret langsommelig affære. Vi lå her ret udsat, men for at en eventuel undervandsbåd ikke skulle få for let spil med skibet og den næsten uerstattelige last, havde vi fået tildelt en armeret trawler, som døgnet rundt afpatroljerede farvandet omkring os.

Da skibet var tillastet, afgik vi med den samme eskorte til Freetown i Sierra Leone, hvorfra vi i konvoj skulle tiltræde tilbagerejsen til USA. I Freetown kom vi først til at vente på konvoj, og da vi var ved at være klar til afsejling, fik vi yderligere opholdet forlænget, idet det blev opdaget, at det brændte i skibet. Scapa Flow var et kulfyret dampskib, og Virginia kul, som vi havde ombord, har en kedelig tilbøjelighed til selvantændelse, hvis de kommer til at ligge for længe. En nat trængte der røg op fra et af lastrummene, og vi måtte tilkalde assistance fra en krydser, der lå i nærheden. Ved at fjerne en mængde gummiballer fandt vi frem til et sted med glødende træværk, antændt af en voldsom varme, som gennem et stålskod trængte igennem fra kullene, som lå på den anden side. Mysteriet var løst og faren ikke overhængende, her hvor vi lå i havn. Anderledes farligt havde det været, hvis det var sket ude til søs. I de følgende dage måtte ca. 800 tons kul bringes på dæk til afsvaling. Efterhånden som man trængte ned i bunkene, stødte man på store lommer af aske, hvor kullene var brændt bort, men manglen på ilt havde åbenbart holdt situationen delvis under kontrol, til held for os ombord.

Den 6. november 1942 sejlede vi fra Freetown. Kaptajnen havde forinden meddelt, at der var rapporteret en meget livlig u-bådsaktivitet udfør kysten med mange torpederinger, og han opfordrede derfor til den allerstørste påpasselighed med udkikken og mørkelægningen. Hvad der havde bragt det store antal tyske ubåde til disse farvande vidste ingen. Først senere fik vi forklaringen, som var den, at de allieredes invasion i Nordafrika fik tyskerne til at tro, at landsætningen af store styrker ville ske i Vestafrika. Dönitz og Raeder sendte derfor ubådene sydpå -

med det resultat, at de allierede næsten uhindret kunne gå i land i Nordafrika. De første dage til søs gik uden særlige hændelser, og vi regnede nu med at være kommet gennem den værste farezone. Admiralitetet må have været af samme mening, for den 12. november blev der givet signal til konvojens opløsning. Alle skibene skulle fortsætte rejsen hver for sig, sprede sig for alle vinde over havet. Og vores eskortskibe vendte stævnen rundt og forsvandt med kursen mod Afrika. Den næste morgen befandt vi os helt alene på et roligt hav, og alle var ved godt mod. Dagen derpå var den 14. november, og da indtraf der et uheld. Maskinchefen meddelte, at der var konstateret en lækage på en af kedlerne, som man var nødt til at slukke for at kunne udbedre. Det nedsatte farten med en tredjedel, ubehageligt i krigstid, hvor fart er en vigtig sikkerhedsfaktor. Men hvad - den slags må man tage som det kommer. Jeg havde vagt på broen fra kl. 8 morgen til kl. 12, hvor jeg blev afløst af 3. styrmand. Alt var fredeligt med moderat sø og spredte regnbyger. Efter en hyggelig lunch i messen sammen med den øvrige officersbesætning sludrede jeg en halv times tid med de to kadetter og fandt så, at tiden var inde til en skrabber med henblik på min næste vagttjeneste. Vi havde den regel ikke at klæde os af, og jeg lagde mig derfor som sædvanligt på køjen iført et par bukser og en skjorte. Da jeg havde sovet en times tid, vågnede jeg ved et tordnende, sønderrivende brag, og skillevæggen, som delte mit kammer fra løjtnantens, styrtede ned over mig. Mærkværdigvis havde jeg straks den havarerede kedel i tankerne og antog, at det måtte være den, der var sprunget i luften. Et nyt brag af samme slags og en voldsom rystelse bragte mig på andre tanker, det måtte være torpedoer, som havde ramt os.

Instinktivt greb jeg min redningsvest, som lå under køjen og fik den på. De næste kostbare sekunder blev med skam at melde spildt på en besynderlig ting: jeg syntes at jeg måtte have mine sko på og rodede febrilsk med nogle genstridige snøreband. På et øjeblik var jeg ude på broen, hvor alt var larm og vild forvirring. Skibet var i færd med at synke, og forenden var allerede under vande. Folkene, som boede under bakken, kom sværmende agterover, og kaptajnens gennemtrængende stemme rungede med ordrer om at fire

bådene af. I hastigt løb gik det ned ad trapper, over tre luger, som var delvis bortsprængt, og til båd nr. 1, hvor jeg hørte til. Netop som jeg lagde hænderne på et fald for at kaste los, forsvandt dækket under mine fødder i en tordnende malstrøm, som greb os og sugede os under, idet skibet sank. Det smertede i mit ene ben, som kurede langs et stag på agtermasten, og delvis fra bevidstheden følte jeg mig hvirvlet rundt i enorme, oprørte vandmasser.

Hvor længe jeg var under, ved jeg den dag i dag ikke, men min redningsvest bragte mig op midt i et mærkeligt skum. Hvor skibet var gået ned, var der en cirkelrund, smul plet, fyldt af drivgods og svømmende mennesker. Chokerede mennesker. Nogle begyndte at kravle op på vores fire redningsflåder, som heldigvis havde været forsynet med automatiske slippeapparater, således at de var kommet fri, da skibet sank. Årerne på flåderne kom ud, og der blev roet rundt for at redde kammeraterne. Vi var også så heldige at finde en af vore både i nogenlunde stand, drivende og fyldt med vand. De øvrige var sprængt i stumper og stykker og spredt som pindebrænde.

Da alle synlige ved fælles hjælp var blevet bjerget, samledes vi og holdt mandtal. Et sørgeligt resultat, vi var kun 30 tilbage og havde således mistet lige så mange af vore kammerater. Til trods herfor herskede der blandt de overlevende en besynderlig overstadig stemning, en galgenhumor om man vil; et par spøgefugle lykønskede gensidigt hinanden, fordi deres fælles kreditor i kortspilsgæld, hovmesteren, var forsvundet. Andre, som under opholdet på guldkysten var blevet idømt bøder for udeblivelse fra arbejde, udtrykte deres tilfredshed med at kaptajnen samt hans kompromitterende skibsdagbog var blandt de savnede. Man skal måske ikke dømme disse menneskers opførsel for hårdt, for chancerne for at de selv skulle slippe godt fra dette skibbrud var på daværende tidspunkt overordentlig små.

Fortsættes næste nummer.

1147
M H Nielsen
Bernadotteparken 32
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Odense afd.: Fmd.: Alfred Andersen,
Bregnevej 7, 5220 Odense SØ,
tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Sydskajen 4.1.th, 3600 Frederikssund,
tlf. 47 53 02 48.
Fmd.: Eigil Skov Jørgensen.

Sjællands afd.:

Fmd.: Marianne Rüzsz,
Solsortevej 72, 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 34 13 10, mail: mariannerysz@gmail.com
Kass.: Kirsten Kurland
Digevej 3, 2680 Solrød Strand,
tlf. 56 14 36 53.

Jysk afd.: Fmd. og sekr.: Ingelise Serges,
Fælledvej 6 D, 2. tv., 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 77 91, mail: ils@sbb-net.dk
Kass.: Birgit Lund, Skovparken 76 B,
6000 Kolding, tlf. 75 53 73 53,
mail: blund@adr.dk

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Salle Fischermann,
Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte,
tlf. 39 65 89 90.
Kass.: Birthe Schow, Greisvej 30,
2300 København S,
tlf. 32 51 11 63.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Ebba Hjortshøj, tlf. 86 42 77 29
Hermann Stillingsvej 17, 8930 Randers NØ.
Kass.: Rikke Hjortshøj Christensen,
Nattergalevej 29, 8900 Randers C,
tlf. 20 94 84 03.

HANNOVER-STÖCKEN

Henv.: Erik Tanne, Farum St. Torv 29, 1. th.,
3520 Farum, tlf. 44 95 87 35.

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Bodil Enoch,
Brøndbyvester Torv 56, st.tv., 2605 Brøndby,
tlf. 36 75 45 94, mail: enoch.bodil@gmail.com
Kass.: Hanna Kirkegaard,
Jesper Brockmandsgade 2, 2200 København N.
Tlf. 35 34 23 03.

LANDSFORENINGEN AF KZ-FANGER FRA NEUENGAMME - VENNEKREDSEN

Fmd.: Helle Sørensen, Borgervænget 92, 2. th.,
2100 København Ø, tlf. 59 18 66 89 - 20 45 19 29

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN DK

Fmd.: Astrid Danielsen, Brejningevej 9,
5700 Svendborg, tlf. 63 21 04 64
astriddanielsen@hotmail.com
www.sachsenhausen.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann,
Gl. Vartov Vej 29, 2. tv.,
2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Formand: Martin Frøland, Ellegårdsvej 87,
1. tv., 2820 Gentofte, tlf. 39 68 15 25
Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104,
2610 Rødovre, tlf. 36 41 33 24

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Henvendelse kan ske til
Bent Nielsen,
Wiedergården 46, 1, 2791 Dragør
tlf. 32 53 07 16.

HOLGER DANSKE -KLUBBEN

Fmd.: Jørgen H. Barfod
Ved Fortunen 10 A -2800 Lyngby

DANSKE VETERANER 1940-45

Formand Jens Ege,
N. Jespersens Vej 10, 2000 Frederiksberg
jensege@mail.tele.dk
Sekretær Max Roe, maxroe_sen@msn.com
Tlf. 20 67 25 45

FRIHEDSKAMPENS FREDNINGS- OG MINDEFOND

Strandvejen 272 B nr. 14, 2920 Charlottenlund,
tlf. 33 16 10 10
Fmd.: Chr. Eugen-Olsen
Ansøgninger om støtte fra fonden kan rettes til
ovenstående adresse.
Bidrag til fondens arbejde kan sendes til
fondens konto i Spar Nord Bank
reg.nr. 9061 konto nr. 4569856065

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Sankt Kjelds Plads 11, Postboks 3000,
2100 Kbh. Ø, tlf. 72 20 60 00, fax 72 20 60 20.

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Formand: Anton Nielsen, Møllevvej 17,
3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69.
Kasserer: Petter Sommerfeldt,
Blågårdsgade 14, 2200 København N,
tlf. 35 35 31 52, mobil 61 27 11 36.

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 97 11 46 66.

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00.

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør, tlf. 72 55 20 47.
Åbent søndag, tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83.
Fond reg. nr.: 12844.

HISTORISK SAMLING

FRA BESÆTTELSESTIDEN,
Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg.
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15,1.tv
5000 Odense C, tlf. 66 19 40 45.
Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: 4. Maj-huset, Gennem Landet 80 A,
8592 Anholt.
Kan lejes ved henvendelse til
Anders Rytter, tlf. 40 97 96 84

02/07
1342

02/07
1342